Hallintovaliokunnalle

AI FI 04/2020
12.2.2020

AMNESTY INTERNATIONAL

AMNESTY INTERNATIONAL SUOMEN OSASTO
Hietaniemenkatu 7 A
00100 Helsinki
P: 09 5860 440 F: 09 5860 4460
E: amnesty@amnesty.fi W: www.amnesty.fi

Lausunto kansalaisaloitteesta seksuaalirikoksesta Suomessa tuomitun oleskeluluvan peruuttamisesta ja karkottamisesta, KAA 5/2019 vp

Amnesty International on maailman suurin ihmisoikeusjärjestö, jonka toiminta perustuu yksittäisten ihmisten tuelle. Tukijoita on yli 7 miljoonaa, 150 maassa eri puolilla maailmaa. Amnesty on poliittisesti ja uskonnollisesti sitoutumaton. Amnesty on sekä Suomessa että kansainvälisesti seurannut pitkään turvapaikkalainsäädännön ja -järjestelmän kehitystä ja työskentelee muun muassa turvapaikanhakijoiden oikeuksien edistämiseksi sekä naisiin kohdistuvan väkivallan lopettamiseksi.

Amnesty International Suomen osasto kiittää mahdollisuudesta lausua otsikon asiassa ja lausuu kunnioittavasti seuraavaa:

1. Aluksi

Amnesty toteaa aluksi, että kansalaisaloitteessa puhutaan ”karkottamisesta”, mutta samassa yhteydessä puhutaan turvapaikanhakijoista. Ulkomaalaislain mukaan maasta voidaan karkottaa oleskeluluvalla ollut tai Suomen kansalaisuuden menettänyt ulkomaalainen tietyin ehdoin. Turvapaikanhakijan kohdalla ei siis laissa puhuta karkottamisesta, koska turvapaikanhakijalle ei ole vielä myönnetty oleskelulupaa. Ilman oleskelulupaa maahan tulleen tai täällä olleen ulkomaalaisen maasta poistamisessa puhutaan käännyttämisestä karkottamisen sijaan. Myös turvapaikanhakijoiden kohdalla puhutaan maasta poistamisen yhteydessä siis käännyttämisestä. Kansalaisaloitteen tekijä näyttää kuitenkin tarkoittaneen käyttää karkottamis-termiä niin sanotusti yleiskielisenä terminä kaikelle ulkomaalaisen maasta poistamiselle ja siksi Amnesty käyttää lausunnossaan myös termiä ”karkottaminen” sisällyttämään myös käännyttämisen.

Kansalaisaloitteessa vaaditaan ulkomaalaislain muuttamista siten, että seksuaalirikokseen syyllistynyt ulkomaalainen menettäisi automaattisesti jo olemassa olevan oleskelulupansa ja Maahanmuuttovirastolla olisi mahdollisuus karkottaa hänet välittömästi. Aloitteessa vaaditaan, että laissa mahdollistettaisiin nopea karkotus ja että karkotus koskisi jokaista seksuaalirikoksesta tuomittua henkilöä sekä oikeudenkäynnissä väärän valan antanutta henkilöä, mikäli tämä on turvapaikanhakija. Seksuaalirikoksen vakavuus ei saisi vaikuttaa asiaan ja aloitteessa puhutaan ”henkisen raiskauksen” vahingoittavuudesta. Lisäksi aloitteessa vaaditaan tuomitun välitöntä säilöönottoa, jolla ehkäistään mahdollinen pakeneminen. Lopuksi aloitteessa otetaan kantaa kansalaisuuden myöntämiseen ja siihen, ettei seksuaalirikolliselle tulisi koskaan myöntää Suomen kansalaisuuta, riippumatta siitä onko rikos tehty Suomessa vai jossain muussa maassa.

2. Ehdottoman palautuskiellon periaate

Amnesty toteaa, että Suomen perustuslaki sekä kansainväliset ihmisoikeusvelvoitteet asettavat rajoitteita sille, millaisia lakeja Suomessa voidaan säätää. Turvapaikanhakijoiden karkottamista harkittaessa olennaisin periaate on ehdoton palautuskielto eli kielto palauttaa ketään maahan, jossa häntä uhkaisi kuolemanrangaistus, kidutus tai muu ihmisarvoa loukkaava kohtelu. Turvapaikanhakijoita erityisesti koskettavia ihmisoikeuksia ovat oikeus elämään ja kidutuksen kielto mutta näiden lisäksi tietenkin kaikki yleismaailmalliset ihmisoikeudet. Karkottamisesta säädettäessä täytyy ottaa huomioon erityisesti Geneven pakolaissopimus, jonka 33 artiklassa säädetään palautuskiellosta sekä Euroopan ihmisoikeussopimus, jonka 3 artiklassa säädetään samasta velvoitteesta. Euroopan ihmisoikeussopimuksen 3 artikla on ehdoton, eikä palautuskiellosta voi poiketa edes kansalliseen turvallisuuteen liittyvistä syistä. Myös YK:n kidutuksen ja muun julman ja epäinhimillisen tai halventavan kohtelun tai rangaistuksen vastaisen yleissopimuksen 3 artiklassa sekä YK:n kansalaisoikeuksia ja poliittisia oikeuksia koskevan yleissopimuksen 7 artiklassa säädetään palautuskiellosta. Palautuskiellon periaate löytyy myös Suomen perustuslain 9 §:stä sekä ulkomaalaislain 147 §:stä. Lisäksi pakolaisten osalta ulkomaalaislain 149 §:ssä todetaan, ettei pakolaista saa karkottaa kotimaahansa tai pysyvään asuinmaahansa, johon nähden hän on edelleen suojelun tarpeessa.

Palautuskielto on ehdoton ja se koskee kaikenlaista päätöksentekoa, jossa harkitaan ulkomaalaisen maasta poistamista. Palautuskielto täytyy ottaa huomioon myös jo tehdyissä maasta poistamista koskevissa päätöksissä, sillä myös päätöstä täytäntöönpaneva viranomainen eli poliisi on osaltaan vastuussa ehdottoman palautuskiellon noudattamisesta. Ehdoton palautuskielto merkitsee lisäksi sitä, että jokainen karkottamispäätös tulee tehdä yksilöllisesti, eikä henkilöä voida automaattisesti karkottaa tuomiosta johtuen. Automaattinen karkottamismenettely johtaisi siihen, ettei viranomainen voisi täyttää palautuskieltoon liittyvää velvollisuuttaan tutkia karkotuksen mahdolliset vaikutukset karkotettavaan henkilöön.

Palautuskielto estää siis myös seksuaalirikokseen syyllistyneen karkottamisen, jos hän olisi vaarassa joutua kuolemanvaaraan tai kidutuksen tai muun epäinhimillisen kohtelun vaaraan kotimaassaan. Loukkaamalla palautuskieltoa Suomi loukkaisi samalla myös kansainvälistä sitovaa velvoitettaan. Tämä konkretisoitui marraskuussa 2019, kun Suomi sai Euroopan ihmisoikeustuomioistuimelta langettavan päätöksen palautuskiellon vastaisesta turvapaikanhakijan käännyttämisestä Irakiin (N.A. v. Finland).

Karkottamispäätöksen tekoon kuuluu harkinta, jossa arvioidaan kokonaisvaltaisesti vaikutuksia karkotettavaan henkilöön. Arviointi sisältää esimerkiksi karkotettavan henkilön vaaran joutua vainon tai muun ihmisoikeusloukkauksen jatkumisen kohteeksi kotimaassaan sekä hänen henkisen ja fyysisen tilansa palautushetkellä. Mikäli henkilö ei saisi asianmukaista hoitoa sairauteen kotimaassaan, palauttaminen saattaisi olla palautuskiellon vastaista, kuten Euroopan unionin tuomioistuin on todennut tuomiossaan C-353/16. Kyseisessä tuomiossa oli kyse toissijaisen suojelun saamisen edellytyksistä ja vakavasta haitasta turvapaikanhakijan psyykkiselle terveydelle siinä tilanteessa, että hänet palautetaan kotimaahansa. Rikoksentekijän karkottaminen voisi olla palautuskiellon vastaista myös tilanteessa, jossa hänet laitettaisiin kotimaassaan tästä rikoksesta vankilaan ja vankilaolosuhteet maassa olisivat epäinhimilliset. Muutenkin Suomessa tehtyyn rikokseen sovelletaan Suomen lakia ja yleensä myös rangaistus suoritetaan Suomessa.

Näin ollen aloitteessa vaadittu automaattinen oleskeluluvan menettäminen ja karkottaminen ei ole mahdollista toteuttaa, sillä ehdoton palautuskielto estää sen. Jotta palautuskieltoa ei loukata, maasta poistamisessa tulee siis aina tehdä tilannekohtainen arvio sekä palautettavan henkilön omasta tilanteesta että sen maan tilanteesta, johon henkilöä oltaisiin palauttamassa.

Ulkomaalaislain 146 §:ssä onkin kirjattu lain tasolle edellä mainitut arvioinnit ja pykälässä säädetään kokonaisharkinnasta muun muassa karkottamista harkittaessa. Pykälässä viitataan asiaan vaikuttaviin seikkoihin ja oloihin kokonaisuudessaan. Erityisesti lapsen etu ja perhe-elämän suoja on nostettu esille arviointiin

vaikuttavina seikkoina, mutta myös oleskelun pituus ja tarkoitus, oleskeluluvan luonne, siteet Suomeen ja toisaalta perheeseen liittyvät ja kulttuuriset ja sosiaaliset siteet kotimaahan. Lisäksi jo nyt kokonaisarvioinnissa otetaan huomioon mahdollisen rikollisen teon vakavuus sekä yleiselle tai yksityiselle turvallisuudelle aiheutunut haitta, vahinko tai vaara. Kokonaisharkinnassa tulee siis harkita myös esimerkiksi lapsen edun toteutumista karkottamispäätöstä tehdessä ja punnita sen ja muiden seikkojen, kuten Suomeen jo syntyneiden siteiden, merkittävyyttä suhteessa karkottamisen puolesta vaikuttaviin seikkoihin, kuten rikokseen ja sen vakavuuteen.

Lapsen etu ja perhe-elämän suoja ovat myös velvoittavia ihmisoikeuksia, joihin Suomi on sitoutunut muun muassa YK:n lapsen oikeuksien yleissopimuksessa. Lapsen edun ensisijaisuus voi tulla kyseeseen esimerkiksi alle 18-vuotiaan rikoksentekijän tapauksessa tai lapsen vanhemman karkottamisessa. Alle 18-vuotiaan karkottamisessa tulee EU:n paluudirektiivin 10 artiklan mukaisesti huomioida myös se, että viranomaisten tulee varmistaa tämän palauttaminen jollekin perheenjäsenelleen tai nimetylle holhoojalleen tai että tämän kotimaassa on järjestetty asianmukainen vastaanotto. Tätä viranomaisen varmistamisvelvollisuutta alaikäisen ollessa kyseessä on käsitelty myös korkeimman hallinto-oikeuden vuosikirjapäätöksessä KHO:2018:138, jossa alaikäisen käännyttämistä täytäntöön pantaessa olisi tullut varmistaa, että hänet voidaan palauttaa vanhemmilleen sekä se, että palauttaminen on myös perheen olosuhteet huomioon ottaen lapsen edun mukaista.

Amnesty viittaa vielä perustuslakivaliokunnan mietintään PeVM 25/1994 vp., jossa todetaan, että ehdoton palautuskielto on sellainen perusoikeussäännös, joka on kirjoitettu täsmälliseksi ja ehdottomaksi kielloksi. Tämä kielto kohdistuu myös lainsäätäjään, joten tavallisella lailla ei voida poiketa siitä.

3. Muut aloitteessa vaadittavat muutokset

Aloitteen mukaan seksuaalirikoksen vakavuus ei saisi vaikuttaa asiaan, vaan mistä tahansa seksuaalirikoksesta tulisi seurata automaattisesti oleskeluluvan menettäminen ja karkottaminen. Aloitteessa puhutaan myös seksuaalirikoksen aiheuttamasta henkisestä traumasta, jota kuvataan siinä ”henkisenä raiskauksena”. Vaikka kaikki seksuaalirikokset ovat vakavia ja voivat aiheuttaa henkistä kärsimystä, vaatimus rikoksen vakavuuden vaikuttamattomuudesta on ongelmallinen. Kyseessä on useiden eri seikkojen arviointi ja vähäisemmästäkin rikoksesta seuraava automaattinen karkotus loukkaisi herkästi ihmisoikeuksia, kuten esimerkiksi perhe-elämän suojaa, mikäli karkotettavalla henkilöllä on perhettä Suomessa. Lisäksi jo nykyään on mahdollista karkottaa ulkomaalainen rikoksentekijä suhteellisen vähäisistäkin rikoksista. Karkottaa voidaan rikoksentekijä, jonka on todettu syyllistyneen rikokseen, josta on säädetty enimmäisrangaistuksena vähintään yksi vuosi vankeutta taikka jonka on todettu syyllistyneen toistuvasti rikoksiin eli vähäisemmätkin teot riittävät, mikäli niihin syyllistyy toistuvasti. Turvapaikanhakijan kohdalla pelkkä tuomittu vankeusrangaistus tai jo pelkkä epäily sellaiseen rikokseen tai toistuviin rikoksiin syyllistymisestä riittää eli turvapaikanhakijoiden kohdalla laki on jo hyvin tiukka.

Aloitteessa vaaditaan myös oikeuskäsittelyssä väärän valan antaneen todistajan automaattista karkotusta. Amnesty toteaa, että rikoslain 15 luvun 1 §:ssä säädetään perättömästä lausumasta oikeudenkäynnissä, ja sen enimmäisrangaistus on enintään kolme vuotta vankeutta eli lain mukaan karkottaminen kyseisestä rikoksesta on jo mahdollista.

Yhtenä vaatimuksena aloitteessa on tuomitun välitön säilöönotto. Säilöönotto on voimakkaasti ihmisoikeuksia – kuten oikeutta henkilökohtaiseen vapauteen, liikkumisen vapautta ja perhe-elämää – rajoittava toimenpide, jota tulisi käyttää vain poikkeuksellisesti. Ulkomaalaislain 121 §:n mukaan säilöönoton tuleekin olla viimesijainen turvaamistoimi, jota käytetään vain, jos muut turvaamistoimet eivät ole riittäviä. Säilöönotolle on tarkkaan määritellyt ehdot, joista yksi on, että ulkomaalainen on syyllistynyt tai hänen epäillään syyllistyneen rikokseen ja säilöönotto on tarpeellinen maastapoistamispäätöksen valmistelun tai täytäntöönpanon turvaamiseksi. Lain mukaan ulkomaalaista ei siis saa ottaa säilöön rikoksenkaan takia, ellei

rikoksentekijää olla jo poistamassa maasta eikä hänen esimerkiksi pelätä pakenevan. Automaattista säilöönottoa ei siten ole mahdollista määrätä. Suomea sitovat myös EU-säännökset, kuten vastaanottodirektiivi ja paluudirektiivi, joissa säädetään turvapaikanhakijoiden säilöönotosta. EU-säätelyn lähtökohtana on säilöönoton viimesijaisuus. Suomi ei voi siten EU-oikeuden vastaisesti säätää automaattisesta säilöönotosta. Amnesty katsoo myös, että hallinnollisen säilöönoton ei tule olla rikosperusteinen eikä sitä saisi käyttää rangaistuksena. Sellaisten perusteiden käyttäminen, mitkä liittyvät rikostutkintaan tai rikostuomioon, tulisi olla erillisiä hallinnollisesta säilöönotosta, ja ne tulisi käsitellä rikosoikeudellisissa menettelyissä. Rikoksesta tuomitun vangitsemisen edellytyksistä säädetään pakkokeinolain 12 §:ssä. Myös pakkokeinolaki mahdollistaa vangitsemisen siinä tapauksessa, että on odotettavissa, että tuomittu lähtee pakoon. Säilöönottoa tulee edelleen käyttää lähtökohtaisesti vain maasta poistamisen valmisteluun, kun maasta poistaminen on toteutumassa kohtuullisessa ajassa.

Lopuksi aloitteessa vaaditaan, ettei seksuaalirikollisen olisi mahdollista hakea Suomen kansalaisuutta missään tilanteessa. Myös ulkomailla tehty rikos olisi huomioitava. Kansalaisuuden hakemisesta säädetään kansalaisuuslaissa, jossa hakemisen ehtoina 13 §:ssä mainitaan muun muassa, ettei henkilö saa olla syyllistynyt muulla kuin rikesakolla rangaistuun tekoon, eikä häntä ole määrätty lähestymiskieltoon, eli kyse on nuhteettomuusedellytyksestä. Amnesty toteaa, että nykyinen laintila jo periaatteessa estää seksuaalirikoksiin syyllistyneiltä Suomen kansalaisuuden hakemisen. Toisaalta nuhteettomuusedellytyksestä voidaan 19 §:n mukaan poiketa kokonaisarvioinnin perusteella. Arvioinnissa huomioidaan esimerkiksi rikoksesta kulunut aika sekä teon laatu ja rangaistuksen ankaruus. Tässä arvioinnissa myös ulkomailla annettu tuomio voidaan ottaa huomioon, jos teko, josta rangaistus on tuomittu, olisi vastaavissa olosuhteissa tehtynä Suomen lain mukaan rikos.

Aloitteen vaatima asiantila on siis olennaisilta osin jo voimassa olevaa lainsäädäntöä. Aloitteen vaatimus ”missään tilanteessa” on ristiriidassa suhteellisuusvaatimuksen kanssa, jonka mukaan ihmisoikeuksien rajoitusten tulee olla suhteutettuja rajoituksen kohteena olevaan yhteiskunnalliseen intressiin. Amnesty ei näe tarvetta muuttaa tätäkään laintilaa, sillä poikkeaminen kokonaisharkinnan perusteella on oltava mahdollista, etenkin tilanteissa, joissa henkilö muuten jäisi kansalaisuudettomaksi. Kansalaisuudettomuutta tulisi estää, sillä kansalaisuudettomuus altistaa monenlaiselle syrjinnälle kuten vaikeuksiin saada edes perusoikeuksiaan, kuten koulutusta, terveydenhuoltoa, työtä tai liikkumisen vapautta, toteutetuiksi.

4. Oikeusturvan vaatimus

Karkottamispäätöksissä ja niiden täytäntöönpanossa oikeusturvan vaatimus on erityisen korostunut, koska niissä tulee esille vakavien ihmisoikeusloukkausten vaara, kuten oikeuden elämään ja kidutuksen tai muun epäinhimillisen kohtelun kiellon loukkaukset. Tämä tulikin konkreettisesti näkyville edellä mainitussa Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen tuomiossa, jonka mukaan väärä turvapaikanhakijan palauttamispäätös , johti näiden ehdottomien ihmisoikeuksien loukkauksiin.

Karkottamisen automaattisuutta ei ole mahdollista toteuttaa siis senkään takia, että jokaisella tulee olla oikeus tehokkaisiin oikeussuojakeinoihin, mikä tarkoittaa sitä, että ulkomaalaisella tulee olla oikeus hakea muutosta hänestä tehtyyn karkottamispäätökseen. Kyse on keskeisestä ihmisoikeusvelvoitteesta, joka on kirjattu kansainvälisiin ihmisoikeussopimuksiin. Euroopan unionin perusoikeuskirjan 47 artiklassa sekä Euroopan ihmisoikeussopimuksen 13 artiklassa turvataan oikeus tehokkaisiin oikeussuojakeinoihin. Myös Suomen perustuslain 21 §:ssä säädetään oikeusturvasta ja oikeudesta hakea muutosta.

5. Muuta

Mikäli kansalaisaloitteen mukaisesti kaikki seksuaalirikoksia tehneet ulkomaalaiset karkotettaisiin automaattisesti, Suomi rikkoisi myös kansainvälisiä säännöksiä muita EU-kansalaisia, kolmannen maan kansalaisen

EU-oleskeluluvalla oleskelevia sekä pohjoismaiden kansalaisia kohtaan, joiden kohdalla karkottamisedellytykset ovat osin tiukemmat.

Amnesty toteaa, että automaattisella karkottamisella saatettaisiin jopa rikkoa kaksoisrangaistavuuden kieltoa. Kaksoisrangaistuksen kielto tarkoittaa sitä, ettei ketään saa syyttää kahta kertaa samasta asiasta eikä ketään tule rangaista kahdesti samasta asiasta. Automaattinen seksuaalirikollisen karkottaminen rikostuomion lisäksi saattaisi merkitä tällaista kahta rangaistusluonteista seuraamusta. Kaksoisrangaistuksen kiellosta säädetään Euroopan unionin perusoikeuskirjan 50 artiklassa, Euroopan ihmisoikeussopimuksen 7. lisäpöytäkirjan 4 artiklassa ja kansalaisoikeuksia ja poliittisia oikeuksia koskevan kansainvälisen yleissopimuksen 14 artiklassa.

6. Seksuaalirikoksista yleensä ja niiden estämiseen vaadittavista toimista

Seksuaalirikoksia tekevät kaikenlaiset ihmiset taustaan katsomatta. Myös uhriksi joutuu kaikenlaisia ihmisiä. Amnestyn arvion mukaan yli 90% seksuaalirikoksista jää pimentoon – niitä ei ilmoiteta viranomaisille. Erityisen herkästi pimentoon jäävät rikokset, joissa tekijä on uhrille tuttu, sillä kynnys ilmoittaa rikoksesta on silloin suurempi. Amnesty esittää, että seksuaalirikosten ennaltaehkäisyssä ja rikoksesta seuraavan vastuun toteuttamisessa on panostettava tehokkaisiin toimiin, jotka hyödyttävät kaikenlaisia uhreja.

Seksuaalirikoslainsäädäntöä on uudistettava niin, että kaikki ilman suostumusta tehdyt seksuaaliset teot tulevat rangaistaviksi. Tähän Suomea velvoittaa Istanbulin sopimuksen 36 artikla. Amnestyn viime vuonna julkaiseman, raiskauksia käsittelevän tutkimuksen mukaan nykyisen lainsäädännön ulkopuolelle jää paljon tilanteita, joissa uhri ei ole antanut suostumustaan seksuaaliseen kanssakäymiseen, mutta rikoksen tunnusmerkistö ei ole toteutunut. Näitä olivat esimerkiksi tapaukset, joissa uhri jähmettyy; joissa yhdynnästä tai muusta sukupuoliyhteydestä ei ole keskusteltu ennen tekoa ja uhri on muutenkin pysytellyt täysin passiivisena sukupuoliyhteyden alkaessa; joissa uhrilla ei ole ollut mahdollisuutta kieltäytyä tilanteen yllätyksellisyyden vuoksi; joissa uhri sanoo 'ei', mutta tekijä ei ole käyttänyt väkivaltaa, koska uhri ei ole vastustellut fyysisesti; sekä tapaukset, joissa uhri ei vielä ole täydellisen tiedottomassa tilassa, mutta hänen tahdonilmaisukykynsä on kuitenkin olennaisesti heikentynyt eikä suostumusta seksuaaliseen kanssakäymiseen ole.

Poliisin, syyttäjänlaitoksen ja tuomioistuinten resursseja on lisättävä niin, että ne voivat käsitellä seksuaalirikosepäilyt nopeasti mutta sensitiivisesti. Amnestyn arvion mukaan raiskausrikoksen käsittely vie keskimäärin noin puolitoista vuotta rikosilmoituksen tekemisestä käräjäoikeuden tuomioon. Mikäli tuomiosta valitetaan, hovioikeuskäsittely vie vielä noin puoli vuotta lisää. Käsittelyaikojen lyhentäminen on erityisen tärkeää seksuaalirikosten kohdalla, koska uhrin toipumisprosessi alkaa vasta, kun rikosprosessi päättyy. Lisäksi näissä rikoksissa todistelu perustuu usein vahvasti osapuolten suulliselle todistelulle. Tällaisen todistelun laatu heikkenee nopeasti ajan kuluessa.

Poliisit, syyttäjät, tuomarit ja lautamiehet tarvitsevat myös koulutusta raiskausmyyteistä ja sukupuolistereotypioista. Amnestyn tutkimus paljasti, että rikosprosessin toimijoiden ajattelussa on edelleen piirteitä sellaisista virheellisistä uskomuksista, jotka haittaavat uhrin oikeuksien toteutumista. Ei ole epätavallista, että uhri ilmoittaa rikoksesta vasta pitkän ajan kuluttua; että uhri jatkaa suhdettaan rikoksentekijään; että rikos tapahtuu pienessä asunnossa ilman, että muut paikallaolijat huomaavat sitä; että uhri ei heti nimeä kokemustaan raiskaukseksi; tai että uhri kykenee kertomaan tapahtumista vain vähitellen. Tästä huolimatta jotkut syyttäjät ja tuomarit pitivät tällaisia seikkoja merkkeinä siitä, ettei rikosta tapahtunut.

Suomeen tarvitaan kynnyksettömiä palveluita, joista seksuaalirikosten uhrit voivat saada kokonaisvaltaista tukea. Suomen kokoisessa maassa seksuaalirikosten uhreille tarkoitettuja Seri-keskuksia tulisi olla vähintään 13. Nyt niitä on viisi. Resursseja on lisättävä myös muunlaisille palveluille, kuten kolmannen sektorin toteuttamille vertaisryhmille ja chat-palveluille, jotka tukevat niin rikosten ilmoittamista kuin niistä selviytymistäkin. Nykyiset rakenteet eivät riitä tukemaan tehokkaita väkivallan vastaisia toimia.

Sensitiivinen, ikäluokalle sopiva ja molemmin keskistä suostumusta painottava seksuaalikasvatus on ihmisoikeuskasvatusta, jolla ehkäistään seksuaalista väkivaltaa. Myös opettajien osaaminen tällä saralla on varmistettava.

7. Lopuksi

Seksuaalinen väkivalta on erityisesti naisiin kohdistuvaa väkivaltaa ja ilmentää kulttuuriimme syvälle juurtunutta sukupuolten välistä epätasa-arvoa, naisiin kohdistuvaa syrjintää. Seksuaalinen väkivalta ei ole Suomessa uusi ilmiö. Seksuaalinen ja muu naisiin kohdistuva väkivalta on Suomessa erittäin yleistä ja ollut sitä jo huomattavasti ennen vuonna 2015 Suomeen saapunutta tavallista suurempaa turvapaikanhakijamäärää. Eri tutkimusten mukaan vain murto-osa raiskausrikoksista tulee poliisin tietoon ja aivan erityisen vähän ilmoitetaan pari- tai lähisuhteessa tapahtuvaa seksuaalista väkivaltaa. Vaikka on syytä pohtia keinoja ennaltaehkäistä myös muiden kuin suomalaistaustaisten tekemiä raiskauksia, seksuaalisessa väkivallassa ei ole kyse maahanmuutosta. Oikeus hakea turvapaikkaa samoin kuin sotaa, vainoa tai vakavia ihmisoikeusloukkauksia pakenevan oikeus saada suojelua ovat jokaiselle kuuluvia ihmisoikeuksia, joita ei voi rajoittaa siksi, että jotkut turvapaikanhakijat tai pakolaiset ovat syyllistyneet seksuaalirikoksiin.

Sen sijaan, että raiskauksia ja muita seksuaalirikoksia yritettäisiin politisoida, päättäjien tulisi tunnustaa, että tosiasialliset ongelmat ovat vaillinaiset lait – esimerkkinä raiskauksen tunnusmerkistön muuttaminen suostumusperustaiseksi, alhainen syytteeseenpano, palveluiden riittämättömyys, myytit sekä väärinkäsitykset raiskauksista ja sukupuolistereotypiat.

Amnesty katsoo siten, että hallintovaliokunnan tulee ehdottaa kansalaisaloitteen hylkäämistä. Kuten mainittu, osa kansalaisaloitteen vaatimuksista on jo voimassa olevaa oikeutta. Rikosperusteinen karkottaminen on jo mahdollinen ja käytetty toimintamuoto. Suurin muutos kohdistuisi päätöksenteon ehdottomuuteen ja automaattisuuteen, joka on yllä mainituilla perusteilla mahdoton toteuttaa. Ylipäänsä ihmisten perusoikeuksien rajoittamisessa tulee pitäytyä sellaisissa toimissa, jotka rajoittavat perusoikeuksia mahdollisimman vähän hyväksyttävän tavoitteen saavuttamiseksi. Ehdoton palautuskielto estää monen kansainvälistä suojelua saaneen maasta karkottamisen. Ehdoton palautuskielto estää myös sellaisen automaattisen päätöksenteon, jossa ei huomioida henkilön olosuhteita ja arvioida palautuskiellon edellytysten täyttymistä.

Lisäksi eduskunta on myös aiemmin käsitellyt vastaavaa kansalaisaloitetta (KAA 4/2015 vp). Hallintovaliokunnan mietinnössä HAVM 8/2016 vp, todettiin ehdottoman palautuskiellon voivan estää myös rikokseen syyllistyneiden ulkomaalaisten maasta poistamisen, koska rikoksiin syyllistynyttäkään henkilöä ei voida poistaa Suomesta maahan, jossa hän olisi vaarassa joutua ulkomaalaislain 147 §:n mukaisiin olosuhteisiin.

Kunnioittavasti

Niina Laajapuro
Ihmisoikeustyön johtaja

Kaisa Korhonen
Oikeudellinen asiantuntija